

Nederlandse politieke partijen langs de Europese meetlat

Edwin van Rooyen¹

Wat willen de Nederlandse politieke partijen met de Europese Unie? Welke ambitie hebben ze op de uiteenlopende Europese beleidsterreinen? Waarin verschillen ze van elkaar, en op welke punten delen ze elkaars opvattingen? In de aanloop naar de verkiezingen van 9 juni 2010 geeft dit artikel op deze vragen antwoord. In totaal zijn de programma's van elf politieke partijen bestudeerd. De precieze 'Europese' standpunten van elke partij staan elders beschreven.² De standpunten van de partijen zijn systematisch per thema in kaart gebracht in de tabellen 1 tot en met 5. De inventarisatie laat het volgende te zien:

Interne markt, financiën en handel

Het overgrote deel van de partijen is voor het versterken van het Europese toezichtstelsel op het gebied van financiën en het verlagen van de Nederlandse afdracht aan de EU. PvdA, D66, VVD en PVV vinden dat ook op de Europese begroting zelf bezuinigd kan worden. CDA, D66 en VVD zijn de partijen die het slechten van barrières op de interne markt willen voortzetten en de Europese regeldruk willen verminderen. Een groep bestaande uit CDA, PvdA, GroenLinks, D66, CU en ToN wil de toegang van ontwikkelingslanden tot de Europese interne markt verbeteren. De overige partijen nemen hierover geen standpunt in.

Alle partijen behalve GroenLinks en CU geven aan op de een of andere manier op Europese kosten te willen bezuinigen. Behalve het verlagen van de Nederlandse afdracht en het omlaag brengen van de Europese begroting bestaan de voorgestelde maatregelen uit het beperken van EU-subsidies en het reduceren van de structuurfondsen.

Landbouw, visserij, milieu en energie

Alle partijen behalve CDA, CU en SGP willen het gemeenschappelijk landbouwbeleid herzien. Op de VVD na geven al deze partijen aan dat de herziening ingrijpend moet zijn. Veel steun bestaat ook voor het aanscherpen van het Europese visserijbeleid, het versterken van het Europese stelsel van handel in emissierechten, het invoeren van een Europese heffing op vliegen en het versterken van de gemeenschappelijke energiemarkt.

GroenLinks (11) en CU (10) willen de meeste Europese maatregelen nemen ten behoeve van natuur en milieu.³ D66 (7) en PvdD (6) scoren ook hoog, terwijl SP (4), CDA (3), PvdA (3)

¹ dr. Edwin van Rooyen doet in opdracht van het Montesquieu Instituut en het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen onderzoek naar de relatie tussen Nederlandse en Europese politieke partijen. Hij is adviseur van de Vereniging Democratisch Europa. Meer informatie en contact via www.edje.tel.

² Zie 'Wat willen de Nederlandse politieke partijen met Europa?', DNPP/MI 2 juni 2010.

³ Het gaat hier om alle voornemens uit tabel 2, behalve het ingrijpend herzien van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, het Europees van de btw-heffing vrijstellen van gezond eten, het aanscherpen van het visserijbeleid, het beperken van Natura 2000, het versterken van de gemeenschappelijke energiemarkt en het

en SGP (3) betrekkelijk weinig van zulke wensen hebben. De programma's van VVD, PVV en ToN vermelden geen enkele 'groene' Europese maatregel. De VVD is als enige partij een duidelijk voorstander van het beperken van Natura 2000, het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden ter behoud en herstel van biodiversiteit.

Asiel, justitie en onderwijs

Het harmoniseren van het Europees asielbeleid krijgt duidelijke steun van CDA, D66, GroenLinks en minder duidelijke steun van PvdA, CU en SGP. De VVD geeft als enige aan deze maatregel niet echt nodig te vinden – SP, PVV, PvdD en ToN doen hierover in hun programma's geen concrete uitspraak. Het versterken van Europese samenwerking op het gebied van politie en justitie is de wens van vier partijen, te weten PvdA, D66, CU en SGP. De overige partijen doen op dit punt geen concrete uitspraak.

Europese Unie

Van links tot rechts op het politieke spectrum bestaat steun voor het meer betrekken van de Tweede Kamer bij de Europese besluitvorming en het afschaffen van het maandelijks vergaderen van het Europees Parlement in Straatsburg. Lang niet alle partijen – waaronder GroenLinks en D66 – hebben zich evenwel op dit punt uitgesproken. Opvallend is de tegenstelling tussen CDA en PVV ten aanzien van het effect van de Europese Unie op de Nederlandse cultuur of identiteit: de eerste ziet in 'Europa' een waarborg voor de Nederlandse cultuur, de tweede ziet daarin een bedreiging. Relatief grote verdeeldheid bestaat over de toetreding van Turkije tot de EU. CDA, D66 en GroenLinks zijn vóór toetreding en VVD, PVV, CU, SGP en ToN zijn daar tegen. PvdA en SP spreken zich niet uit.

D66 en GroenLinks hebben de meeste ambities om de Europese Unie bestuurlijk te hervormen. Beide partijen willen dat de voorzitter van de Europese Commissie dan wel de EU-president direct wordt gekozen en willen ingrijpende wijzigingen van het Europees Verdrag alleen na goedkeuring via een Europees referendum toestaan. D66 wil daarnaast de bevoegdheden van het Europees Parlement versterken, het roulerend EU-voorzitterschap afschaffen en de Europese regeling voor openbaarheid van bestuur verbeteren. GroenLinks wil ook grensoverschrijdende kieslijsten invoeren en het aantal Eurocommissarissen verminderen. Opvallend is dat het afschaffen van het maandelijks vergaderen van het Europees Parlement in Straatsburg *niet* in de programma's van D66 en GroenLinks staan. Dit is wel het geval bij CDA, PvdA, PVV en SGP. Opmerkelijk is ook dat de programma's van PvdD, SP en VVD geen enkele maatregel noemen om bestuurlijk Europa te veranderen. Wel behoren de liberalen tot de partijen die de Tweede Kamer meer bij de Europese besluitvorming willen betrekken.

Buitenlandse zaken en defensie

Veel steun bestaat voor het beperken van het aantal en de taken van Nederlandse ambassades, iets wat door toegenomen samenwerking in Europees verband tot de reële mogelijkheden is gaan behoren. Afgaande op de verkiezingsprogramma's bestaan er geen tegenstanders van

aanleggen van Euregionale en Europese netwerken. De veranderingen in het landbouw- en visserijbeleid kunnen de natuur en het milieu ten goede komen, maar dat is niet noodzakelijk het plan dat de partijen hebben.

deze maatregel; SP, PVV, CU en SGP nemen hierover geen standpunt in. CDA, D66 (duidelijk) en ToN (minder duidelijk) willen dat het buitenlands en defensiebeleid in hun algemeenheid meer Europees wordt afgestemd. PVV en in mindere mate CU en SGP zijn hier tegen. PvdA, GroenLinks, D66 (duidelijk) en CDA (minder duidelijk) willen de Europese samenwerking op het gebied van ontwikkelingssamenwerking versterken. CU en SGP vinden dit minder gewenst. Het invoeren van één zetel in multilaterale organisaties als de VN, het IMF en de Wereldbank vinden CDA, PvdA, D66 en GroenLinks een goed idee. De andere partijen zijn hiervan geen duidelijke of minder duidelijke tegenstanders.

Tabel 1. Interne markt, financiën en handel

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Voltooien interne markt	CDA, D66	VVD			CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN
Verminderen Europese regeldruk	VVD, CDA	D66			CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN
Invoeren EU-regels tegen discriminatie gehandicapten, chronisch zieken en anderen	CDA, D66, GroenLinks ⁴				CU, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Ondergeschikt maken concurrentieregels interne markt aan vakbondsrechten en cao-afspraken	SP				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, ToN, VVD
Vereenvoudigen/herzien Europese aanbestedingsregels	CDA, SP ⁵				CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, ToN, VVD
Invoeren Europese belasting	D66			SGP	CDA, CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SP, ToN, VVD
Invoeren gemeenschappelijke grondslag vennootschapsbelasting	D66				CDA, CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Tegengaan belastingconcurrentie tussen lidstaten	D66, GroenLinks, PvdA, SP				CDA, CU, PvdD, PVV, SGP, ToN, VVD
Versterken Europees toezichtstelsel op het gebied van financiën	CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, SGP, VVD	SP, ToN			PvdD, PVV
Bezuinigen op Europese begroting	D66, PvdA, PVV, VVD ⁶				CDA, CU, GroenLinks, PvdD, SGP, SP, ToN
Verlagen afdracht aan EU	D66, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD	CDA			CU, GroenLinks

⁴ D66 en GroenLinks noemen of bedoelen ook andere categorieën dan gehandicapten en chronisch zieken.

⁵ Het CDA pleit voor het vereenvoudigen van de Europese aanbestedingsregels, de SP voor het herzien ervan.

⁶ De indeling van PVV is gebaseerd op de zin: 'We willen ons geld terug van Europa.'

Tabel 1. Interne markt, financiën en handel (vervolg)

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Beperken EU-subsidies	SGP	SP			CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, ToN, VVD
Beperken structuurfondsen	PvdA, SGP, ToN ⁷				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdD, PVV, SP, VVD
Verbeteren toegang ontwikkelingslanden tot interne markt	CDA, CU, GroenLinks, PvdA	D66, ToN			PvdD, PVV, SGP, SP, VVD

⁷ ToN gaat verder en wil de structuurfondsen schrappen.

Tabel 2. Landbouw, visserij, milieu en energie

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Ingrijpend herzien gemeenschappelijk landbouwbeleid	D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SP, ToN ⁸	VVD		CDA, CU, SGP	
Europees vrijstellen gezond eten (groente, fruit) van btw	GroenLinks	CU			CDA, D66, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Verbeteren Europese samenwerking op terrein van milieu en klimaat	CU, D66	CDA, GroenLinks, PvdD,			PvdA, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Aanscherpen visserijbeleid	D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV ⁹	CDA, CU, SGP			SP, ToN, VVD
Verhogen EU-budget voor milieu/klimaat	CU, PvdA				CDA, D66, GroenLinks, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Verhogen Europese CO2 doelstelling naar meer dan 20%	GroenLinks, PvdA		CDA, SP		CU, D66, PvdD, PVV, SGP, ToN, VVD
Versterken Europees stelsel handel emissierechten	CU, D66, GroenLinks, SGP	CDA, SP			PvdA, PvdD, PVV, ToN, VVD
Invoeren Europese heffing op vliegen	CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdD, SP	SGP			PvdA, PVV, ToN, VVD
Europees beperken en verdelen vliegverkeer	SP	D66			CDA, CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, ToN, VVD
Aanscherpen emissie-eisen zeevaart en binnenvaart	CU, GroenLinks				CDA, D66, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Aanscherpen CO2-norm auto's (80 gr/km in 2020)	CU, GroenLinks	D66			CDA, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Invoeren Europese heffing op kolen	CU, D66 GroenLinks				CDA, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD

⁸ PVV wil het Europese landbouwbeleid nationaliseren, ToN wil de Europese financiering van het landbouwbeleid stopzetten.

⁹ PvdD gaat verder dan het verscherpen en vindt dat er 'in principe niet meer kan worden gevist'. PVV wil dat 'Brussel' zich niet langer met vissers bemoeit.

Tabel 2. Landbouw, visserij, milieu en energie (vervolg)

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Invoeren strengere Europese emissie- en geluidnormen voor brom- en snorfietsen	CU				CDA, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Invoeren strenge Europese voorschriften producten en productieprocessen	CU, GroenLinks	D66			CDA, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Invoeren Europese regels voor verwerking afval	SP				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, ToN, VVD
Beperken Natura 2000 ¹⁰	VVD	SGP	CDA, CU	D66, GroenLinks, PvdD	PvdA, PVV, SP, ToN
Invoeren Europees verbod op pelsdieren	GroenLinks, PvdD				CDA, CU, D66, PvdA, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Stimuleren Europese teelt van eiwitrijke gewassen	PvdD, SGP				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PVV, SP, ToN, VVD
Opnemen proefdiervrije technieken in Europese regelgeving	PvdD				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Versterken gemeenschappelijke energiemarkt	D66, GroenLinks, PvdA, SGP	VVD, CU	CDA		PvdD, PVV, SP, ToN
Aanleggen Euregionale en Europese netwerken	CDA				CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Invoeren bindende Europese duurzaamheidseisen voor alle vormen van bio-energie	GroenLinks, PvdA, PvdD	CU			CDA, D66, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Oprichten door de EU van internationaal platform groene technologie	GroenLinks				CDA, CU, D66, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD

¹⁰ Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de EU-lidstaten dat dient ter behoud en herstel van biodiversiteit.

Tabel 3. Asiel, justitie en onderwijs

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Versterken Europese samenwerking politie en justitie	D66, PvdA, CU	SGP			CDA, GroenLinks, PvdD, PVV, SP, ToN, VVD
Legaliseren softdrugs in EU-verband	ToN				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, VVD
Europees registreren daders kindermisbruik	CDA	CU			D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Harmoniseren Europees asielbeleid	CDA, D66, GroenLinks	CU, PvdA, SGP	VVD		PvdD, PVV, SP, ToN
Harmoniseren gezinsmigratiebeleid	CDA				CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Nationaliseren immigratiebeleid	PVV				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, SGP, SP, ToN, VVD
In Europees verband herinvoeren werkvergunningen Oost-Europese werknemers	SP				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, ToN, VVD
Europees beschermen persoonsgegevens	D66, GroenLinks	PvdA			CDA, CU, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Stimuleren Europese uitwisseling studenten	CDA, D66, GroenLinks				CU, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
EU-begroting meer besteden aan onderwijs, onderzoek en ontwikkeling	GroenLinks, PvdA	D66			CDA, CU, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD

Tabel 4. Europese Unie

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Europa waarborgt Nederlandse cultuur	CDA			PVV	CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, SGP, SP, ToN, VVD
Verder Europees integreren	D66	CDA	VVD	PVV, SGP, ToN	CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, SP
Afschaffen Europees Parlement	PVV				CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, SGP, SP, ToN, VVD
Versterken bevoegdheden Europees Parlement	D66				CDA, CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Direct kiezen voorzitter Europese Commissie of EU-president	D66, GroenLinks				CDA, CU, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Invoeren grensoverschrijdende kieslijsten	GroenLinks				CDA, CU, D66, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Afschaffen roulerend voorzitterschap EU	D66				CDA, CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Verminderen aantal eurocommissarissen	GroenLinks				CDA, CU, D66, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Ingrijpende wijzigingen Europees verdrag alleen na goedkeuren via Europees referendum	D66, GroenLinks, ToN ¹¹				CDA, CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, VVD
Tweede Kamer meer betrekken bij Europese besluitvorming	CDA, CU, D66, SGP, VVD				GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SP, ToN

¹¹ GroenLinks is voorstander van het houden van ‘Europawijde’ correctieve referenda. Deze hoeven niet per se betrekking te hebben op alleen verdragswijzigingen. ToN wil ‘belangrijke besluiten’ aan de Nederlandse bevolking voorleggen.

Tabel 4. Europese Unie (vervolg)

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Verbeteren Europese regeling voor openbaarheid van bestuur	D66				CDA, CU, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Afschaffen maandelijks vergaderen EP in Straatsburg	CDA, PvdA, PVV, SGP				CU, D66, GroenLinks, PvdD, SP, ToN, VVD
Versterken grensoverschrijdende regionale samenwerking (Euregio's)	CDA				CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Speciale aandacht geven aan Benelux in EU-verband	CDA				CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, ToN, VVD
Toetreden Turkije tot de EU	D66, GroenLinks	CDA	VVD	CU, PVV, SGP, ToN	PvdA, PvdD, SP

Tabel 5. Buitenlandse zaken en defensie

Standpunt	Duidelijk voorstander	Minder duidelijk voorstander	Minder duidelijk tegenstander	Duidelijk tegenstander	Geen uitspraak
Meer Europees afstemmen buitenlands en defensiebeleid	CDA, D66	ToN	CU, SGP	PVV	GroenLinks, PvdA, PvdD, SP, VVD
Versterken Europese samenwerking bij ontwikkelingssamenwerking	D66, GroenLinks, PvdA	CDA	CU, SGP		PVV, PvdD, SP, ToN, VVD
Invoeren Europees leger		GroenLinks, PvdA		CU, PVV, SP	CDA, D66, PvdD, SGP, ToN, VVD
Invoeren één Europese zetel in de VN-Veiligheidsraad	CDA, D66, GroenLinks, PvdA				CU, PVV, PvdD, SGP, SP, ToN, VVD
Invoeren één Europese vertegenwoordiging in G20, IMF, Wereldbank	CDA, GroenLinks ¹²				CU, D66, PvdA, PVV, PvdD, SGP, SP, ToN, VVD
Beperken aantal en taken van Nederlandse ambassades	CDA, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, ToN, VVD				CU, PVV, SGP, SP

¹² CDA is voor invoering van één Europese vertegenwoordiging in de G20, GroenLinks heeft hetzelfde idee voor het IMF en de Wereldbank.